

ביאורים

⁵⁵⁷ הנס שבקיום הגופות לעולם הבא

מהדורת אור עציון

במאמר השביעי הוכח, שהנשמה תחזור לגוף ושניהם יחד יקבלו את השכר והעונש, ואילו בתחילת מאמר זה נאמר, שבעולם הבא אין אכילה ושתייה ושאר צרכי הגוף, אם כך כיצד יתקיים הגוף ללא אכילה ושתייה? אך אין זו קושיה, כי כבר ראינו כעין זה בעולם, שהרי משה רבנו התקיים שלוש פעמים ארבעים יום ללא אכילה, שתייה שינה ושאר צרכי הגוף, כמו שנאמר (שמות לד, כח): "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה", וקיבל את חיותו מאור ה', כמו שנאמר (שמות לד, כט): "ומשה לא ידע כי קרן אור פניו".

⁵⁵⁸ ה' עשה נס זה למשה, כדי שנבין שיכולה להיות מציאות בה האדם חי על ידי האור של ה', ללא מזון ומים, לכן ונאמר לו (שמות לד, י): "נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגויים", וכך נאמר על הצדיקים (ישעיה סד, ג): "ומעולם לא שמעו לא האיוני, עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו".

⁵⁵⁹ עונשם של הרשעים

ועדיין יש לשאול על עונשם של הרשעים, כיצד יתקיים גופם תמיד כאשר הוא נשרף באש, הרי מה שנשרף סופו להתכלות?

⁵⁶⁰ דבר זה באמת נוגד את הטבע, ובניגוד לשכר, לא ראינו תופעה כעין העונש בעולם, אך הפסוקים מדגישים שכך יהיה עונשם של הרשעים בגיהנום (ישעיה סו, כד): "כי תולעתם לא תמות ואישם לא תכבה", וזוהו אנו יכולים ללמוד שהגוף יישאר אך האש לא תכבה והם יסבלו ממנה באופן תמידי.

⁵⁶¹ גם לצדיקים הקב"ה עושה נס ומחזק את גופם שיוכל להתקיים בעונג התמידי.

⁵⁶² אין לתמוה על כך שה' מקיים את הרשעים על ידי נס כדי שיוכלו לקבל את העונש, כי אנו רואים כעין זה במציאות האנושית, שמלך ב"ו הרוצה להעניש אדם זמן ארוך, מאכילו ומשקהו בתחילה, כדי שגופו יעמוד בעונש. אומנם יש הבדל בין הקב"ה למלך בשר ודם, שהמלך פועל בעולם הטבע, מאכיל ומשקה, והקב"ה עושה זאת בדרך נס, בלא אכילה ושתייה.

⁵⁶³ מקור השם גן עדן וגיהנום

המקום בו ינתן השכר נקרא "גן עדן", מפני שגן עדן הוא המקום המובחר ביותר בעולם, ובו השכיח ה' את האדם כשנברא. והמקום בו הרשעים ייענשו נקרא גיהנום, כי הנביא ישעיה (ל, לג) קרא למקום העונש תפתה, שאמר: "כי ערוך מאתמול תפתה", ותפתה הוא מקום הקרוב לבית המקדש הנקרא גם תופת וגיא בן הינם, כמו שנאמר בירמיה (ז, לא): "ובנו במות תפת אשר בגיא בן הנם לשרוף את בניהם ואת בנותיהם באש". וכן הוא נקרא גם "גיא הנם" בספר יהושע (טו, ח). ואנו רואים שהמקום המעולה מכונה גן עדן, כמו שאמר יואל (ב, ג): "כגן עדן הארץ לפניו", ואילו למקום הרע קוראים גיהנום ומקום התפת כמו שנאמר: "והיו בתי ירושלים ובתי מלכי יהודה כמקום התפת טמאים" (ירמיה י"ט, ג).

לב הדברים

בזמן תחיית המתים נזכה לכך שהדבקות והאורה אל הקב"ה יהיו בעצמה כזו גדולה, שלא יהיה צורך בכלי הגוף ובתפקודיו השונים. משה רבנו משמש כאות וכסמל ליכולת של האנושות להתעלות לרמה כזו, שבה מתקיים בו ובנו אחריו: "ואתם הדיקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום" - כלומר, מי שדבק בה' הוא זה שחי באמת. החיים בעולם הזה בתוך גוף שאוכל ושונה קשורים כל הזמן ליוצר החיים, לקב"ה. לכן, בגן העדן, שבו הקרבה הזו גלויה, הגוף שסחב את האדם דרך כל עמל החיים יזכה לשכר הרוחני הגדול ביותר, להיות דבק בה'.

בעולם הבא הגוף יתקיים באופן על-טבעי כדי שתוכל הנשמה לקבל את התיקון ואת השכר הרוחני שלהם היא נדרשת. הנשמה הנתונה בתוך כל יהודי הנה טהורה בפנימיותה, אלא שלפעמים צריך לנקות אותה. בגיהנום עוברת הנשמה ניקוי מהחטאים שלקתה בהם במשך חייה, כדי שתוכל להתקרב לקודש ולקדושה, למקום המקדש. בגן עדן זוכים ליהנות ממעלת הנשמה, לקבל את הטוב שישנו במצוות שקיימנו בעולם הזה, ולהמשיך להתרומם ממדרגה ורוחנית אחת למדרגה נוספת עד בלי די.

קיום הגוף
בעולם הבא

⁵⁵⁷ ואם ידרש דורש להמשיך לו איך יהיה גוף בלי מאכל ובלי משתה תמיד? נמשיל לו במשה רבנו עליו השלום, אשר החייו הבורא ארבעים יום שלש פעמים, בלא מאכל ובלא משתה, כמו שכתוב (שמות לד, כח): "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וגו'. אך היה באור אשר ברא לו ונתנו על פניו, כמו שכתוב (שם כט): "ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. שם זה אות והקרבה אל שכלנו, שנעמד על חיות הצדיקים באור לא במזון, וכן אמר לו (שם י): "נגד כל עמך אעשה נפלאות וגו'. וזה כאמרו לצדיקים (ישעיה סד, ג): "ומעולם לא שמעו לא האיוני עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו". ⁵⁵⁹ אבל איך יחיה הבורא הענוש תמיד העומד נצח באש? ⁵⁶⁰ לא מצאנו במה שקדם מי שארע לו קזה שנמשיל בו, וכאשר לא נמצא, זכרו הפתוב בפרוש ואמר (ישעיה סו, כד): "כי תולעתם לא תמות ואישם לא תכבה. וזה המאמר מחיב שיהיו נפשותם שמורות בגופם בענין דק חוץ מן החם המכאיב, עד שיהיה החם המכאיב ענש להם ויסבלוהו. ⁵⁶¹ ויישר עוד שישמר נפשות הצדיקים בענין, עד שתהיה האורה המגעת אליהם מערבות מתמדת, חוץ מהענין אשר בו יעמדו. אלא שהצדק להאמין בזה הענין הדק השומר, הוא בשער הענושים יותר צריך, כמה שצריך בשער הגמולים. ⁵⁶² הלא תראה שהמלכים, כשהם רוצים לענש האדם זמן ארוך, נותנים לו לאכל ולשתות קדם שישלם בו הפצם מן הענש, כי הם עושים זה מתחת הטבע. אבל הבורא עושה ממעל לטבע, יעמיד וישמר בלא מאכל. ⁵⁶³ ונקרא הגמול גן עדן, בעבור שלא נמצא בעולם יותר נכבד מן הגן, והוא אשר השפין בו האדם. ונקרא הענש גיהנום, מפני שהפתוב קראו תפתה. והוא שם מקום קרוב לבית המקדש (ירמיה ז, לב): "אמר עוד התפת וגיא בן הנם, ונאמר לו בספר יהושע (טו, ח): "גיא הנם. ועל גן ששכן בו אדם נושאים המשל הנכבד, באמרו (יואל ב, ג): "כגן עדן הארץ לפניו, ועל מקום התפת נושאים המשל הפחות, כמו שכתוב (ירמיה יט, ג): "והיו בתי ירושלים ובתי מלכי יהודה כמקום התפת הטמאים".

היה - חיותו. ויישר עוד - וייתכן גם. חוץ - האור יהיה הגורם המענג בלבד, ולא ישמש כמקור הקיום של הצדיקים. צריך - נצרך. המשל הפחות - המקום המגונה, מקום העונש.

